

FIGURA IZ DALJA.
Zagreb, Arheološki
muzej

VJEDRO TIPRA KURD.
Zagreb, Arheološki muzej

FIBULA IZ SVILOŠA. Zagreb,
Arheološki muzej

urešenim paralelnim vodoravnim crtama ili valovnicama. I područje Like je u srednje brončano doba otvoreno kulturnim utjecajima iz panonsko-karpatškoga prostora, što najbolje potvrđuje nalaz ratničke sjekire *tipa Krtenov* i keramičke posude s okruglim udubljenjima u skeletnim grobovima pod humcima u Ličkom Osiku. S druge strane, mač *tipa Sauerbrunn* iz Gospića upućuje na veze *J1* alpskim područjem. Najvažniji nalaz iz toga vremena je groblje u pećini Bezdanjači kod Vrhovina; pokojnici su pokopani u prirodnim nišama i udubinama špilje, bogato opremljeni keramičkim posuđem nastalim stapanjem lokalnih specifičnosti s utjecajima iz južnopanonskih i srednjobosanskih krajeva. U Istri osnovno obilježje srednjemu brončanom dobu daje sustavna gradnja utvrđenih naselja tzv. kaste-ljera (Gradina na Velikom Brijunu, Makadanj kraj Rovinja, Vrčin kraj Vodnjana). Keramika je raščlanjenijih profila nego ranobrončanodobna, a odlikuje se posebno oblikovanim ručkama. Premda je kasno brončano doba vrijeme velikih previranja i etničkih pomicanja, ono je stvorilo prilično jedinstvenu kulturnu pojavu na velikom prostoru Podunavlja, *J1* Alpa i *S* Balkana. Prostrane nekropole ravnih grobova u koje su ukopane žare s pepelom pokojnika dale su toj pojavi ime *kultura žarnih polja*. Osim u obredu pokapanja, jedinstvo se očituje u zajedničkim kulturnim simbolima (Sunčev krug, barske ptice) te u glavnim tipovima materijalne kulture. Keramičke žare, zdjele i šalice, tamne, gotovo crne boje, urešene su jedino kaneliranjem i plastičnim aplikacijama. Kovinarstvo bronce dosiže vrhunac, o čemu svjedoče brojni nalazi metalnih predmeta u grobovima i naseljima ali i u skupinama odjednom ukopanim u zemlju (tzv. ostave). Raniji uporabni predmeti poput igala i puceta, sada malo pomalo bivaju zamijenjeni fibulama. One su u početku izrazito funkcionalne, no s vremenom dobivaju razne dekorativne elemente i privjeske. Omiljeni su nakit masivne lijevane narukvice otvorenih krajeva, urešene fino urezanim pravocrtanim motivima (Brodski Varoš, Otok—Privlaka, Markušica, Kapelna). Na području Like, *S* Dalmacije i Istre od kasnoga se brončanoga doba sve do dolaska grčkih kolonizatora, odn. rim. osvajača formiraju karakteristične kulturne pojave s jasno određenim zemljopisnim granicama i kontinuiranim unutarnjim razvojem. To omogućuje definiranje etničkih nositelja kultura Japoda, Liburna i Histra. Kasnobrončanodobna kultura tih naroda određena je jačim ili slabijim utjecajima kulture žarnih polja iz panonskoga, odn. istočnoalpskoga prostora, ali i snažnim vezama sa susjednom italском obalom Jadrana.

LIT.: Z. Vinski, O oružju ranog brončanog doba u Jugoslaviji, VjAM, Zagreb 1961. — K. Vinski-Gasparini, Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj, Zadar 1973. — Praistorija jugoslavenskih zemalja, IV, Sarajevo 1983. — N. Majnarić-Pandžić, Srednje brončano doba u istočnoj Slavoniji, u knjizi: Arheološka istraživanja u istočnoj Slavoniji i Baranji, Zagreb 1984. T. T. G.

BROTNJICE, selo u gornjim Konavlima s grobljem i srednjovj. nekropolom stećaka. Od ukupno 32 stećka osobito se ističe bogato urešeni sljemenjak iz XIV/XV. st. (motivi križa, polumjeseca, rozete, lik žene, prizori lova, muškog i ženskog kola, jeleni, košute). Natpis na stećku navodi da ga je radio Ratko Utješenić.

LIT.: Š. Bešlagić, Stećci u Brotnjicama, Anali—Dubrovnik, 1960—61. — M. Vego, Čirilski natpis u Brotnjicama u Konavlima, Prilozi—Dalmacija, 1961. Du. Bć.

BRSEČ, selo u Istri, *J* od Mošćeničke Drage. Srednjovj. naselje razvilo se na strmoj stijeni oko nekadašnjega kaštela, stisnuto unutar bedema, čiji su tragovi očuvani u temeljima vanjskoga niza kuća.

BRSEČINE, selo *Z* od Dubrovnika. U morskoj uvali nalazi se ljetnikovac obitelji Zuzorić iz XVI. st., a na zaravni iznad uvale utvrđeni ljetnikovac s kapelom i parkom obitelji Ohmučević-Bizzaro iz XVII. st. U naselju je crkva Sv. Đurđa, a do nje ruševine crkvice Sv. Stjepana.

LIT.: N. Grujić, Prostori dubrovačke ladanjske arhitekture, Rad JAZU, 1982, 399.

BRŠTANIK, srednjovj. grad na lijevoj obali Neretve, nedaleko od ušća. Podignuo ga je 1383. kralj Tvrtko I. s namjerom da u njemu izgradi brodogradilište. Ispod Brštanika uskoro se razvio trg, koji se nekoliko puta spominje između 1385—95, i tvrđava čiji su ostaci sačuvani do danas. Do 1395. u Brštaniku je bila i kolonija dubrovačkih trgovaca.

LIT.: K. Jireček, Trgovački drumovi i rudnici, Sarajevo 1951. — D. Kovačević, Gradovi srednjovjekovne Bosne, Sarajevo 1979. R.

BRTONIGLA, selo u Istri, *JZ* od Buja. Nekadašnje rim. naselje *Ortus Niger*. Neobarokna crkva Sv. Zenona iz 1861, s baroknom krstionicom iz XVII. st., podignuta je na lok. poznatom već oko 1500 (crkvena zvona iz 1512).